

Tartalom

Bevezetés.....	2
A magyar nyugdíjrendszer főbb jellemzői	2
Nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők adatai, területi különbségek	11
Az egyes ellátástípusokban részesülők jellemzői	14
Felhasznált irodalom	
Módszertan	
Megjegyzések	
További információk, adatok (linkek)	
Elérhetőségek	

Bevezetés

A Központi Statisztikai Hivatal rendszeresen készít elemzést a nyugdíjak és egyéb ellátások évenkénti alakulásáról. Idén az elemzés első részében a magyar nyugdíjrendszert érintő legfontosabb változásokat és azok kiváltó okait vesszük sorra, külön kiemelve a közelmúltban lezajlott átalakulásokat. Bemutatjuk a nyugdíjrendszer helyzetét befolyásoló társadalmi, demográfiai és szociális folyamatokat Európai Unióss összevetésben is. Az elemzés további részében a legfrissebb, 2014. januári statisztikai adatokból kinyerhető legfontosabb információkat ismertetjük és az országos adatok mellett a területi különbségekre is kitérünk. A kiadványban használt hazai adatok forrása (ellenkező jelölés hiányában) az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság, a nemzetközi adatok pedig az Eurostat adatbázisából származnak.

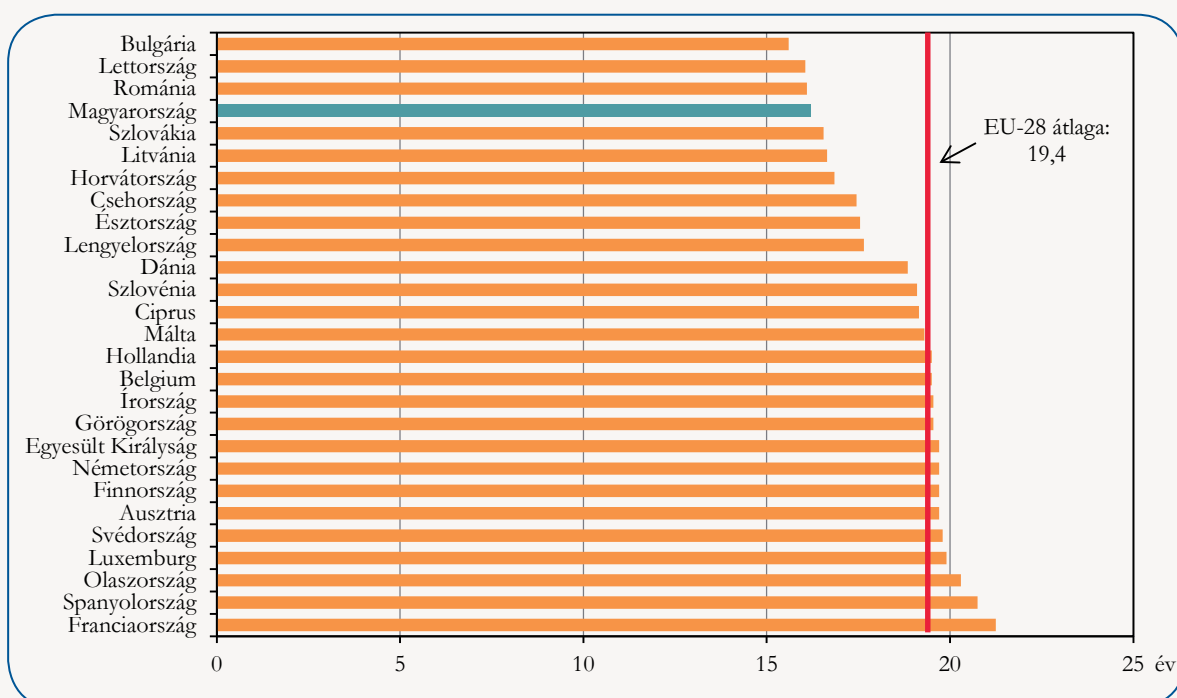
A magyar nyugdíjrendszer főbb jellemzői

A második világháború előtt Magyarországon várományfedezeti elven működött a nyugdíjrendszer, azaz az egyéni befizetésekből képzett – egyéni tőkeszámlán nyilvántartott – tőke és annak hozamai biztosították a pénzt a majdani nyugdíjhoz. A világháborút követően ezek a nyugdíjalapok tönkrementek, és az állam létrehozta az azóta is működő felosztó-kirovó nyugdíjfinanszírozási rendszert, amelyben a mindenkor nyugdíjkiadásokat a gazdaságilag aktív réteg befizetései, döntően a munkáltatói és az egyéni járulékok fedezik. 1998-tól 2010-ig vegyes finanszírozású (a magánnyugdíj-pénztárak belépésével a tőkésített nyugdíjelemet magában foglaló, ezáltal kétpilléressé vált) kötelező nyugdíjrendszer működött. A kétpilléres nyugdíjrendszert 2010–2012-ben ismét visszaalakították egypilléressé. A kötelező nyugdíjbiztosítási rendszert kiegészítik az önkéntes nyugdíjpénztárak szolgáltatásai, valamint egyéb megtakarítási, öngondoskodási formák.

Az emberek várható élettartamának folyamatos növekedése és a gyermekszületések alacsony száma a népesség elöregedéséhez vezet, ami egyre több problémát vet fel a nyugdíjrendszer fenntarthatósága szempontjából. 2012-ben a magyar nők 65 évesen átlagosan még 18,1, a férfiak 14,3 további életévre számíthattak. A várható élettartam 3 évvel marad el a 28 európai uniós tagország átlagától.

1. ábra

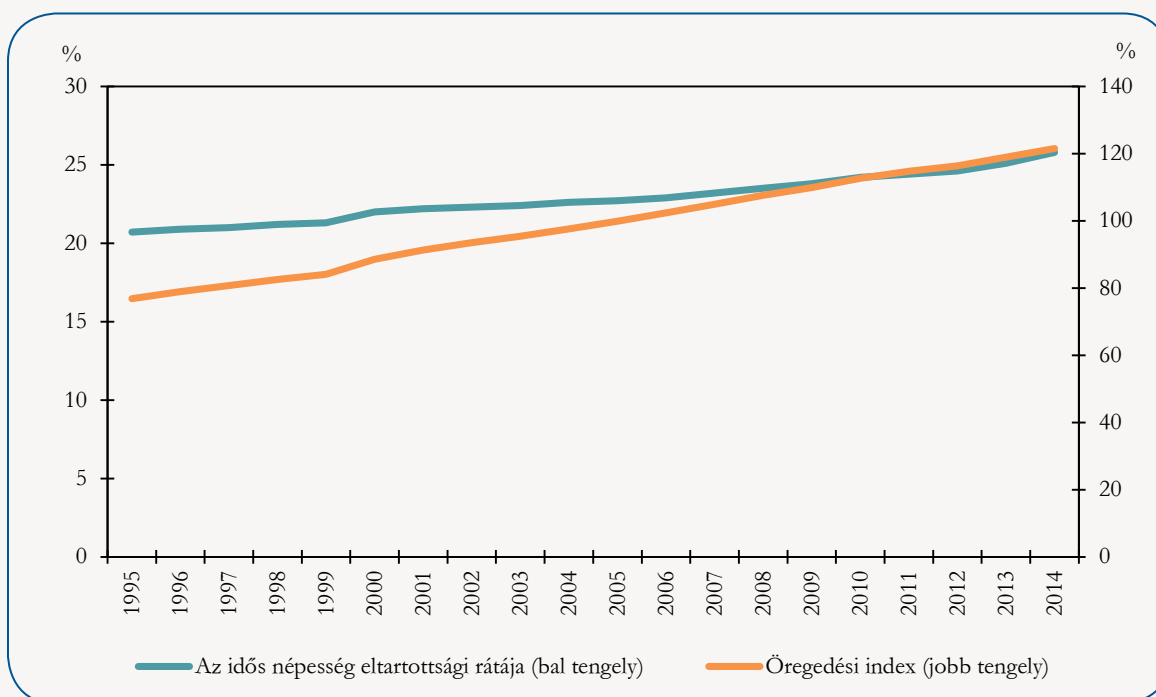
A 65 éves korban várható élettartam, 2012

Az előregedés folyamatának legfontosabb mutatója az **öregedési index**, azaz a 65 éves és idősebb népességnek a gyermekkorúakhoz (0–14 éves) viszonyított aránya. 1990-ben 65, 2005-ben 100, 2013-ban már 119 időskorú jutott 100 gyermekre hazánkban. A demográfiai folyamatokból adódó problémát Magyarországon súlyosbítja többek közt az alacsony nyugdíjazási életkor, a kevésbé elterjedt öngondoskodás, a szürke- és a feketegazdaság viszonylag magas aránya, az inaktívok még mindig széles rétege, a munkavállalók körében jelentőssé váló nemzetközi migráció, ezáltal a nem megfelelő mértékű járulékfizetés. Az idős népesség eltartottsági rátája – amely a 65 éves és idősebb népességnek az aktív korú (15–64 éves) népességhez viszonyított arányát, ezáltal az idősek eltartásának a munkavállalási korú lakosságra háruló terhét fejezi ki – folyamatosan növekszik, 2013-ra elérte a 25%-ot.

2. ábra

Az idős népesség eltartottsági rátája és az öregedési index Magyarországon, január 1.

A nyugdíjrendszerre nehezedő nyomás enyhítése érdekében tett **főbb kormányzati lépések**: a jogosultsághoz szükséges szolgálati idő növelése,¹ a nyugdíjkorhatár több lépcsőben történő emelése és a nemek közötti egységesítése,² a nyugdíjemelés mértékének meghatározásakor 2000-ben áttérés a bérindexálásra, majd 2010-ben az emelés meghatározása az infláció és a bérnövekedés különböző – a GDP emelkedésétől függő – kombinációjaként, 2012-től kezdődően pedig a tisztán inflációkövető indexálás alkalmazása.³ 2007-től fokozatosan szűkültek a korhatár előtti nyugdíjazás lehetőségei: egyrészt szigorodtak a nyugdíj melletti munkavégzés feltételei,⁴ másrészt a nők előrehozott öregségi nyugdíjkorhatára 55 évről 59 évre emelkedett.⁵ A férfiaknál ez a korhatár 60 év volt az ellátásfajta 1998-as

¹ 1991-ben 10 évről 20 évre emelkedett az öregségi nyugdíj jogosultsághoz szükséges szolgálati idő.

² A férfiak 60 éves korhatárát 1998-ban 61-re, 2000-ben 62-re emelték. A nők 55 éves korhatárát minden második évben 1 évvel emelték, így 2009-re érte el a 62 évet. 2014-től 2022-ig 62 évről fokozatosan 65 évre emelkedik a nyugdíjkorhatár.

³ Bérindexálás esetén a nyugdíjemelés a béremelkedés ütemét követi, a svájci indexálásnál a fogyasztói árak változásának és a nettó átlagbér növekedésének számtani átlagának felel meg, míg az inflációkövető indexálás a várható árszínvonal-növekedéshez igazítja a nyugdíjemelést.

⁴ 2007-től jogosultságot kizáró tényezőként határozták meg az 1997. évi LXXX. törvény (Tbj). 5.§-ban felsorolt jogviszonyok fennállását. 2008-tól enyhült a szabályozás szigorúsága, lehetővé téve egyes munkavégzésre irányuló jogviszonyok fennállását az előrehozott öregségi nyugdíjra jogosultság mellett. Ilyen biztosítási jogviszonyban lehetnek pl. a társadalmi szervezetek, egyesületek, alapítványok, köztestületek választott képviselői, egyházi szolgálatot teljesítő egyházi személyek stb.

⁵ 2008 előtt a nők előrehozott öregségi nyugdíjkorhatára 55 év volt, ezt követően 57 évre, 2009-től 59 évre emelkedett. A szabályozás szerint 2013-ban érte volna el a 60 évet, azonban a nyugdíjrendszer 2012. évi átalakításával az előrehozott nyugdíjakat eltörölték.

bevezetése óta. Szigorították a rokkantsági nyugdíj rendszerét is. 1998-tól megszüntették a rokkantsági nyugdíjra való végleges jogosultságot, a jogosultság megtartását pedig gyakoribb orvosi felülvizsgálatokhoz kötötték. A rokkantsági nyugdíjrendszer 2007-es átalakításában a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatási esélyeinek növelésére irányuló törekvések váltak hangsúlyossá.

2012-ben további jelentős átalakításon ment keresztül a nyugdíjrendszer. Ennek keretében – néhány kivételtől eltekintve⁶ – megszűntek a különféle korai öregségi nyugdíjazási formák (szolgálati nyugdíj, karkedvezményes nyugdíj, korengedményes nyugdíj, bányásznyugdíj, művészyugdíj, polgármesterek, európai parlamenti képviselők, országgyűlési képviselők nyugdíja) és a rokkantsági nyugdíj. A korábban ilyen ellátásokban részesülők vagy jogosulttá váltak öregségi nyugdíjra, vagy járandóságuk átalakult más, nem nyugdíjnak minősülő ellátássá. Az átsorolások összesen 1,1 millió igénybe vevőt érintettek, közülük 437 ezer személynek 2012. január 1-jétől öregségi nyugdíjat folyósítottak, azonban hattizedük ellátása kikerült a nyugdíjak kategóriájából. A korai öregségi nyugdíjazási formákat nagyobb arányban érintette az átsorolás, 100-ból 84 esetben. 168 ezer főnek a nyugdíja korhatár előtti ellátássá alakult. A 30 ezer, 57 évesnél fiatalabb volt fegyveres szolgálati nyugdíját a szolgálati járandóság váltotta fel. A rokkantsági nyugdíjak megszűnésével a 397 ezer korbetöltött igénybe vevőt az öregségi nyugdíjasok közé sorolták (megjegyezzük, hogy statisztikai szempontból ők korábban is az öregségi jellegű nyugdíjban részesülők közé tartoztak a nemzetközi gyakorlatnak megfelelően), a 303 ezer korábbi korhatár alatti rokkantsági nyugdíjast pedig kiemelték a nyugdíjbiztosítás rendszeréből és ellátásukat rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásként folyósították tovább. A 2012. évi változások a hozzátartozói nyugellátásokat érdemben nem érintették. Míg 2012 előtt a nyugellátásokhoz az öregségi, a rokkantsági és a hozzátartozói nyugellátások tartoztak, addig ezt követően csak az öregségi és a hozzátartozói nyugellátások maradtak a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer keretén belül.

A nyugdíjasok száma 2 millió 700 ezer és 2 millió 800 ezer fő körül alakult 1995 és 2011 között, az egyéb, nyugdíjszerű ellátásokban mintegy 200–400 ezer fő részesült. A 2012. évi átalakítások után már csak 2 millió 200 ezer fő kapott nyugellátást, ami 18%-os csökkenés az előző évhez képest. Ezzel párhuzamosan az egyéb ellátásban, járadékban és járandóságban részesülők száma háromszorosára nőtt. A nyugellátotti körön belül az öregségi nyugdíjasok aránya, amely 2012 előtt 60–63% között mozgott, 2012-re 89, 2014-re 92%-ra nőtt, jellemzően a korbetöltött, rokkantsági nyugdíjból átsorolt öregségi nyugdíjasok, illetve a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj 2011-es bevezetése miatt.

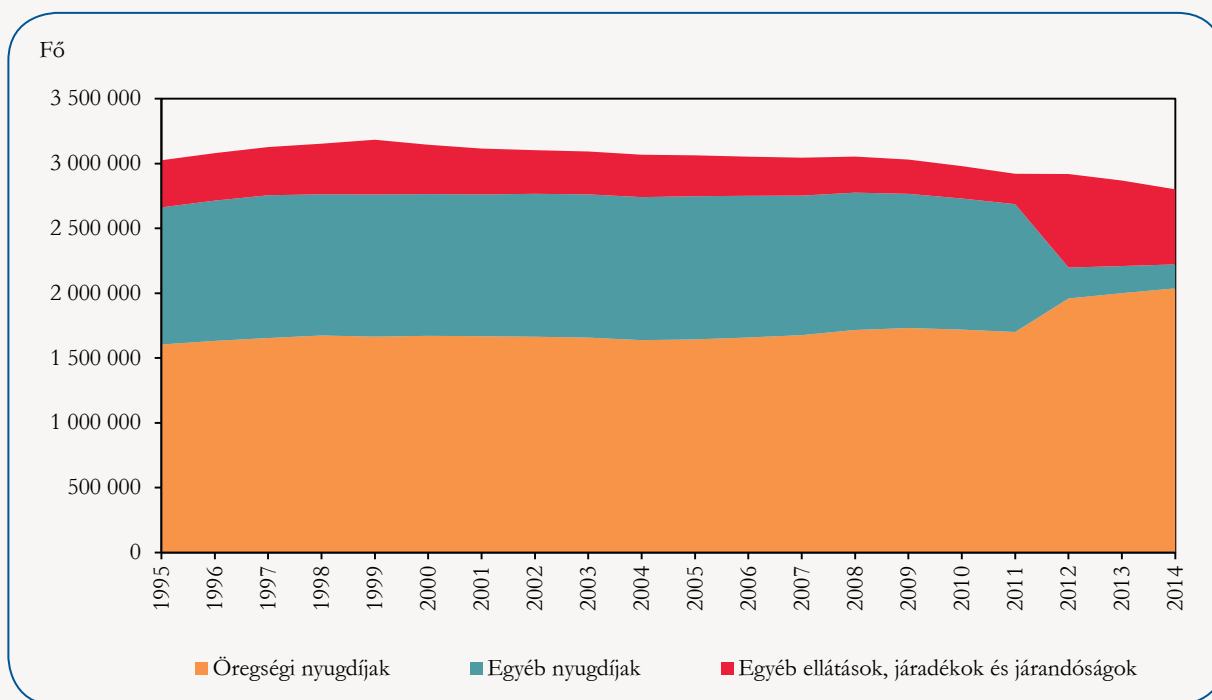
A „nők 40” ellátásfajta létrehozásának legfőbb indoka⁷ a hosszú munkavisztonnyal rendelkező nők családi és munkahelyi szerepkörben való együttes helytállásának elismerése volt. Életkorától függetlenül az a nő jogosult rá, akinek keresőtevékenységgel és gyermekneveléssel szerzett együttes jogosultsági ideje eléri a 40 évet, és ebből legalább 32 évet keresőtevékenységgel töltött. A jogalkotók célja továbbá az volt, hogy a fiatalabb korban megadott nyugdíjazási lehetőség révén az érintett nők a kisgyermeknevelésben is nagyobb részt tudjanak vállalni, ezzel javítva a fiatalabb gyermekes anyák munkaerő-piaci részvételének feltételeit. A bevezetés évében közel 50 ezer nő vette igénybe az új ellátást, 2012-ben további 30 ezren, 2013-ban 25 ezren éltek a lehetőséggel.

⁶ Az öregségi nyugdíjak között jelenik meg nem korbetöltöttként a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj és az 1955 előtt született volt fegyvereseknek járó öregségi nyugdíj.

⁷ T/1745. számú törvényjavaslat egyes nyugdíjbiztosítási tárgyú és más kapcsolódó törvények módosításáról.

3. ábra

Nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők száma, január

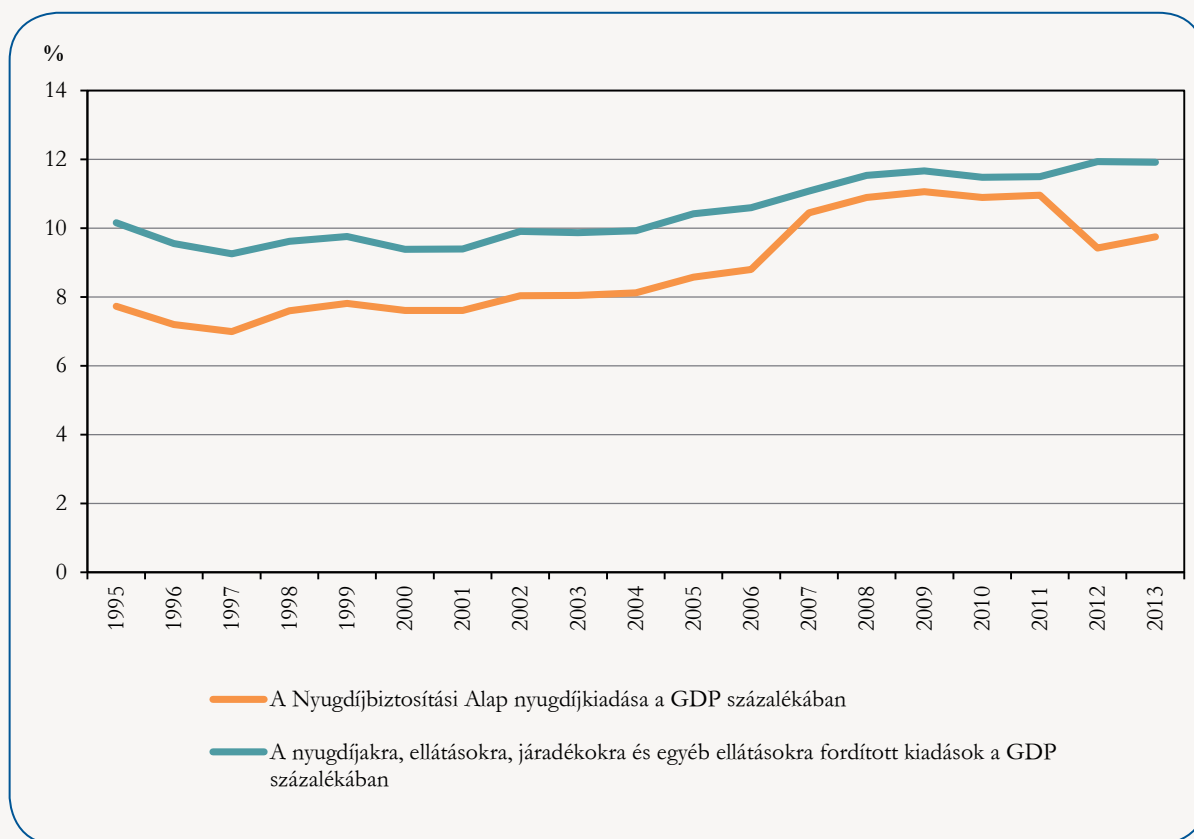

A nem Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott ellátások, járadékok, járandóságok esetében a jogosultság a nyugdíjakhoz hasonlóan – egyéb, pl. az életkorra, az egészségkárosodás mértékére vonatkozó feltételek mellett – szolgálati idő megszerzéséhez, járulékfizetéshez volt/van kötve. Ilyen pl. a mezőgazdasági szövetkezeti járadék, a baleseti járadék, a rokkantsági járadék. Az átmeneti járadék és a rendszeres szociális járadék 2012-ben megszűnt, és a közel 141 ezer érintett rokkantsági vagy rehabilitációs ellátásra vált jogosulttá. 2012-től a korai öregségi nyugdíjak nagy részéből életkoron alapuló ellátás lett, a korhatár előtti rokkantsági nyugdíjakból pedig rokkantsági és rehabilitációs ellátás. Ez utóbbi ellátások már az egészségbiztosítás körébe tartoznak. A fentebb leírt összefüggések miatt és az időbeli összehasonlíthatóság érdekében érdemes együtt is vizsgálni a nyugdíjakat és az egyéb ellátásokat. 1998-tól kezdődően – 2008 kivételével – a teljes ellátotti kör létszáma és a népességben belüli aránya is folyamatosan csökkent. 2013-ban 10,4%-kal volt kevesebb ellátott, mint 1998-ban, népességben belüli arányuk pedig 31%-ról 29% alá esett. Ugyanakkor az ellátásokra fordított kiadások emelkedtek. 1995 és 2013 között egy lassan növekvő trendet követve a GDP 9–12%-át tette ki az összkiadás. Ezen belül a Nyugdíjbiztosítási Alap nyugdíjkiadása a GDP 7–11%-a volt ugyanebben az időszakban.

A nyugdíjak, ellátások, járadékok és egyéb járandóságok egy főre eső átlagos összege 1995-ben 16 030 forint volt. Ez az összeg 2013-ra több mint a hatszorosára, 102 198 forintra nőtt. Az ellátások nominálösszegének egyenletes növekedése a vizsgált időszakon belül csak 2009-ben, a 13. havi nyugdíj eltörlésekor tört meg. Az öregségi nyugdíj átlagos összege 16 225 forintról 102 363 forintra emelkedett 1995-től 2013-ig. 2012-ben, a nyugdíjrendszer átalakítása, ezen belül elsősorban a korbetöltött rokkantsági nyugdíjasok öregségi nyugdíjasok közé sorolása miatt az öregségi nyugdíj átlagos havi összege kismértékben csökkent az előző évhez képest.

4. ábra

Nyugdíjra és egyéb ellátásokra fordított kiadások

A **nyugdíjak és egyéb ellátások reálértékét** az előírt és megvalósított nyugdíjmelés indexének és a fogyasztóiár-indexnek⁸ a hányadosa adja. Az 1990-es években – 1994-et kivéve – nagymértékű értékvesztés jellemezte az ellátásokat 1996-ig. Ezt követően 10 éven keresztül emelkedett a reálértékük. 2002-ben a 13. havi nyugdíj bevezetésének hatására 10%-os növekedés valósult meg. A 2006-tól 2010-ig végrehajtott nyugdíjkorrekciós emelések ellenére 2007-ben a nyugdíjak és egyéb ellátások reálértéke 2,2%-kal visszaesett. A 2000-es évek legnagyobb reálérték-csökkenésére 2009-ben, a gazdasági válság és az ennek nyomán bevezetett megszorító lépések idején került sor. A 13. havi nyugdíj 2009–2010. évi megszüntetése, valamint a svájci indexálás helyett az inflációkövető indexálás bevezetése (ha a GDP-növekedés kisebb mint 3%) a nyugdíjak reálértékének csökkenéséhez vezetett. 2011-ben már sikerült megőrizni az ellátások vásárlóerejét. 2012-ben, a tervezett inflációhoz igazodó indexálás bevezetésének első évében 5,9, 2013-ban 5,2%-os nyugdíjmelésre került sor. Ezzel szemben a tényleges árnyövekedés 2012-ben 5,7, 2013-ban pedig mindössze 1,7%-os volt, így ezekben az években növekedett a járandóságok vásárlóereje. A nyugdíjak és egyéb ellátások relatív pozíciója, amely a nyugdíj vásárlóerejének változását a keresetek vásárlóerejének változásához viszonyítja, 2012-től szintén erősödött.

⁸ 2002-től nyugdíjas fogyasztóiár-index.

1. tábla

A nyugdíjak és egyéb ellátások reálértékének és relatív pozíciójának változása

(%)

Évek	Általános fogyasztói-ár-index	Nyugdíjas fogyasztói-ár-index	Nettó átlagkereset növekedés	Keresetek reálérték-változása	Nyugdíj-emelés ⁹	Nyugdíjak és egyéb ellátások reálérték-változása	Nyugdíjak és egyéb ellátások relatív pozíciójának változása
1995	28,2	–	12,6	–12,2	15,4	–10,0	2,5
1996	23,6	–	17,4	–5,0	12,6	–8,9	–4,1
1997	18,3	–	24,1	4,9	19,5	1,0	–3,7
1998	14,3	–	18,4	3,6	21,6	6,4	2,7
1999	10,0	–	12,8	2,5	14,2	3,8	1,3
2000	9,8	–	11,4	1,5	10,8	0,9	–0,5
2001	9,2	–	16,2	6,4	15,9	6,1	–0,3
2002	5,3	5,3	19,6	13,6	15,8	10,0	–3,1
2003	4,7	4,6	14,3	9,2	13,6	8,6	–0,5
2004	6,8	7,3	5,6	–1,1	10,8	3,3	4,4
2005	3,6	3,9	10,1	6,3	10,4	6,3	0,0
2006	3,9	5,0	7,6	3,6	8,2	3,0	–0,5
2007	8,0	10,7	3,0	–4,6	8,3	–2,2	2,6
2008	6,1	6,9	6,9	0,8	8,8	1,8	1,0
2009	4,2	4,9	1,8	–2,3	–1,8	–6,4	–4,2
2010	4,9	4,5	6,8	1,8	2,5	–1,9	–3,6
2011	3,9	4,4	6,4	2,4	4,4	0,0	–2,4
2012	5,7	5,7	2,0	–3,5	5,9	0,2	3,8
2013	1,7	1,5	4,9	3,1	5,2	3,6	0,5

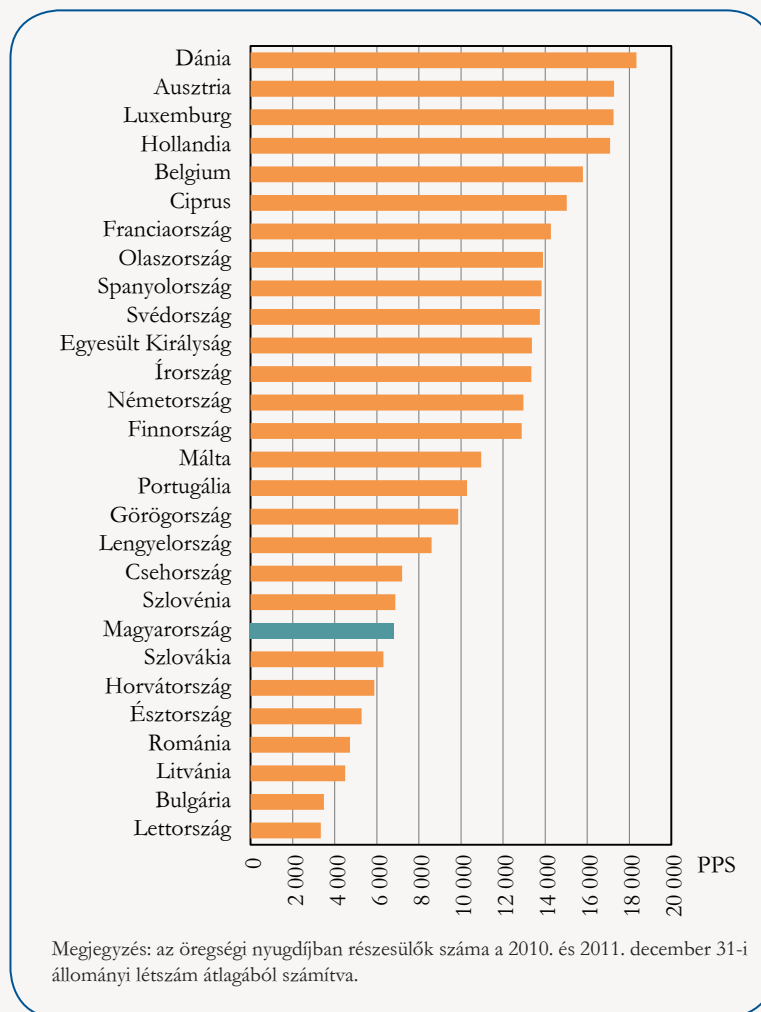
A nyugdíjak **vásárlóerejét** az egy öregségi nyugdíjasra jutó – PPS-ben¹⁰ megadott – éves nyugdíjösszeg szerint összehasonlítva 2011-ben Magyarország az EU-tagországok utolsó harmadához tartozott több kelet-európai és a balti országokkal együtt. Egy dán, osztrák, luxemburgi vagy holland nyugdíjas azonos árszínvonal mellett kb. két és félszer annyi árut vagy szolgáltatást tudott volna megvásárolni öregségi nyugdíjából, mint egy magyar. Ugyanakkor a lett vagy a bolgár öregségi nyugdíj vásárlóereje a magyar öregségi nyugdíj felének felelt meg.

⁹ Tartalmazza a nyugdíjasok teljes körére kiterjedő nyugdíjemelések hatásait, a 13. havi nyugdíj bevezetésének és megszüntetésének hatásait, valamint a nyugdíjasok meghatározott csoportjaira kiterjedő, a nyugdíjakra beépülő emelések (pl. korrekciós nyugdíjemelések) hatásait.

¹⁰ Az EU-n belüli összehasonlítások érdekében a bruttó hazai terméket vagy annak főbb összetevőit egy speciális pénzegységben, az ún. vásárlóerő-egységben fejezik ki, amit PPS-sel (Purchasing Power Standard) rövidítenek. A módszerrel az egyes országok eltérő árszínvonalának hatását lehet kiküszöbölni. A PPS olyan fiktív valutaegység, amelynek vásárlóereje ugyanakkora, mint egy euróé az EU-ban átlagosan.

5. ábra

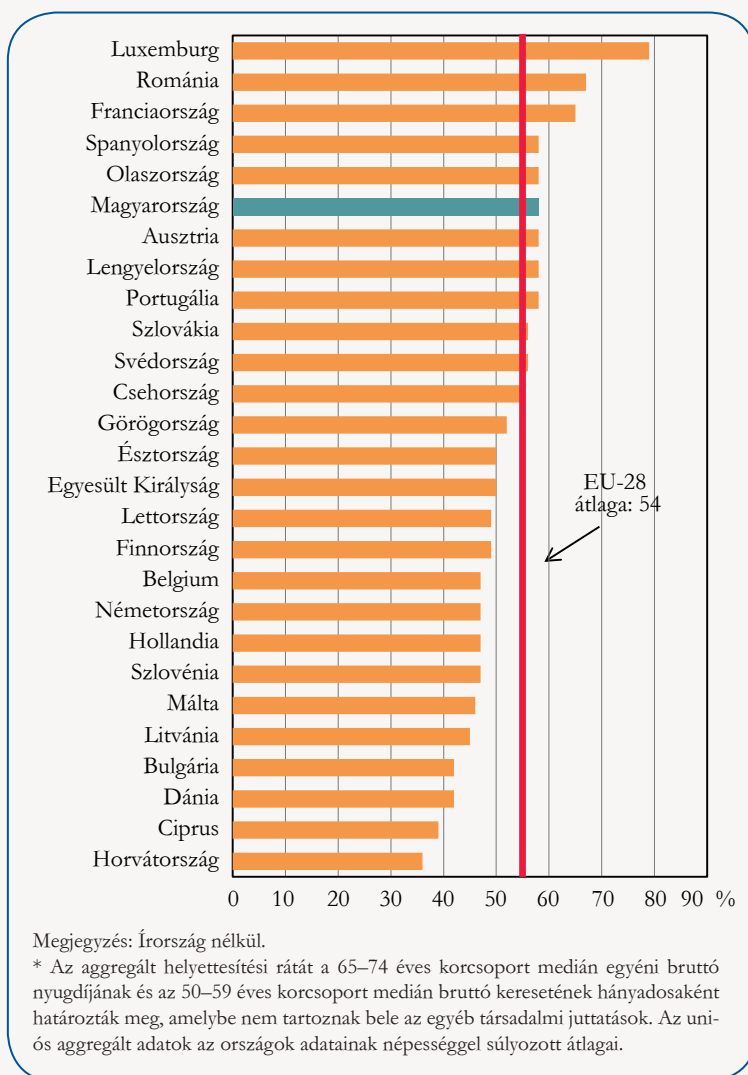
Egy öregségi nyugdíjra jutó ellátás éves összege, 2011

A nyugdíjszínvonal egyik mérőszáma az **aggregált helyettesítési ráta**, ami a 65–74 évesek nyugdíját viszonyítja az 50–59 évesek keresetéhez, ezáltal a nyugdíjak jövedelempótló képességéről árulkodik az adott országban. Magyarországon a helyettesítési ráta értéke az elmúlt években magas volt, 2012-ben is meghaladta az európai uniós átlagot 4 százalékponttal. A magas helyettesítési ráta – különösen a jogosultsági szabályok szigorítása előtt – ösztönözte az emberek munkaerőpiacról való minél előbbi kivonulását.

6. ábra

Aggregált helyettesítési ráta, 2012*

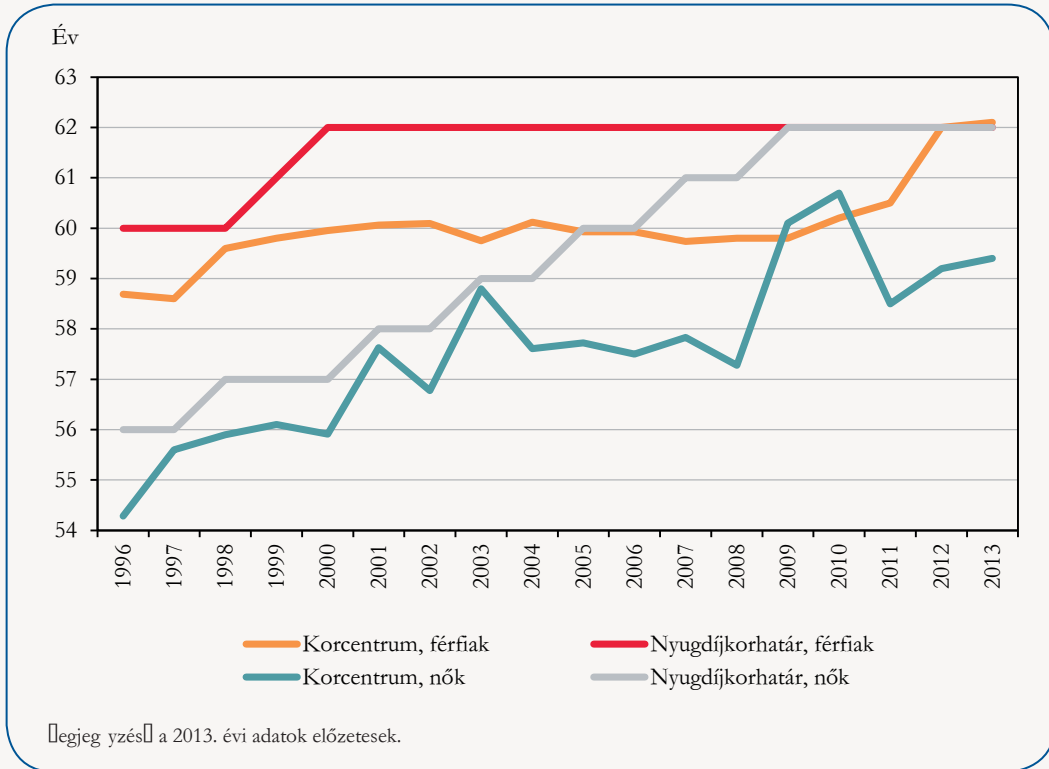

A nyugdíjrendszer tartós finanszírozhatósága érdekében kulcsfontosságú a munkaerőpiac korai elhagyásának visszaszorítása. Ennek eszközei Magyarországon a nyugdíjazási feltételek szigorítása mellett az idősebb munkavállalók után járó járulékfizetési kedvezmények, a nyugdíj mellett munkát végzők járulékfizetési kötelezettségének bevezetése 2007-től, majd 2008-tól a korhatár alatti nyugdíj vagy az ebből átalakított ellátás folyósításának felfüggesztése, ha a mellette megszerzett éves jövedelem meghaladja a minimálbér 18-szorosát. Az öregségi **nyugdíjba vonulás tényleges életkorának** (ún. korcentrumának) emelkedése lényegesen elmaradt a nyugdíjkorhatár emelésének ütemétől a széles rétegek számára elérhető korai nyugdíjazás miatt. Ennek lehetősége szűkült, majd a 2012. évi szabályozással – a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj kivételével – meg is szűnt, lehetővé téve, hogy a korcentrum valóban megközelítse, illetve elérje az öregségi nyugdíjkorhatárt. 1996-ban a férfiak átlagosan 58,7 évesen, az érvényes nyugdíjkorhatár előtt 1,3 évvel mentek nyugdíjba. A korcentrum és az érvényes nyugdíjkorhatár közt 2007-ben volt a legnagyobb a különbség (2,3 év). Ezt követően a korcentrum folyamatos emelkedéssel 2012-re elérte az érvényes nyugdíjkorhatárt, sőt 2013-ban – előzetes adatok szerint – minimálisan meg is haladta. Ekkor átlagosan 62,1 évesen mentek nyugdíjba a férfiak. A nők korcentruma 54,3 évről az elnyújtott kétvétenkénti korhatáremeléseknek megfelelően hullámzóan emelkedett 60,7 évig, majd a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján, életkortól függetlenül járó nyugdíj 2011. évi bevezetésével 58,5 évre esett vissza. Ezzel a kedvezményes nyugdíjazással 2011-ben átlagosan 57,6, 2012-ben 57,8, 2013-ban 57,9 évesen mentek nyugdíjba a nők. A nőknél a korcentrum és az érvényes nyugdíjkorhatár közt

2008-ban volt a legnagyobb a különbség (3,7 év). A következő két évben az eltérés 1,3 évre apadt, majd a „nők 40” bevezetésével megint eltávolodott egymástól a két érték. A 2011-es 3,5 évnyi különbség a következő két évben 2,8-ra, majd 2,6 évre csökkent.

7. ábra

Az öregségi nyugdíjba vonulás átlagos életkora

A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők adatai, területi különbségek

Magyarországon 2014 januárjában 2 801 200 főnek folyósítottak nyugdíjat, ellátást, járadékot vagy egyéb járandóságot. 2013 januárjához képest az ellátottak száma 2,4%-kal csökkent. Egy nyugdíjas, járadékos vagy egyéb ellátásban részesülő átlagosan 103 406 forintot kapott, ami 2873 forinttal (2,9%-kal) magasabb, mint 2013 januárjában.

A főellátásként folyósított ellátások legnagyobb része öregségi nyugdíj, az ellátottak héttizede ezen a jogcímen kapott ellátást. A második leggyakrabban folyósított ellátási forma a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátás, amit több mint 400 000 főnek utaltak. Két ellátási formában nőtt meg egy év alatt jelentősen a létszám. 2013 januárjához képest a nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjat, valamint a korbetöltött rokkantsági ellátást kapók száma az 1,2–1,3-szeresére emelkedett.

2. tábla

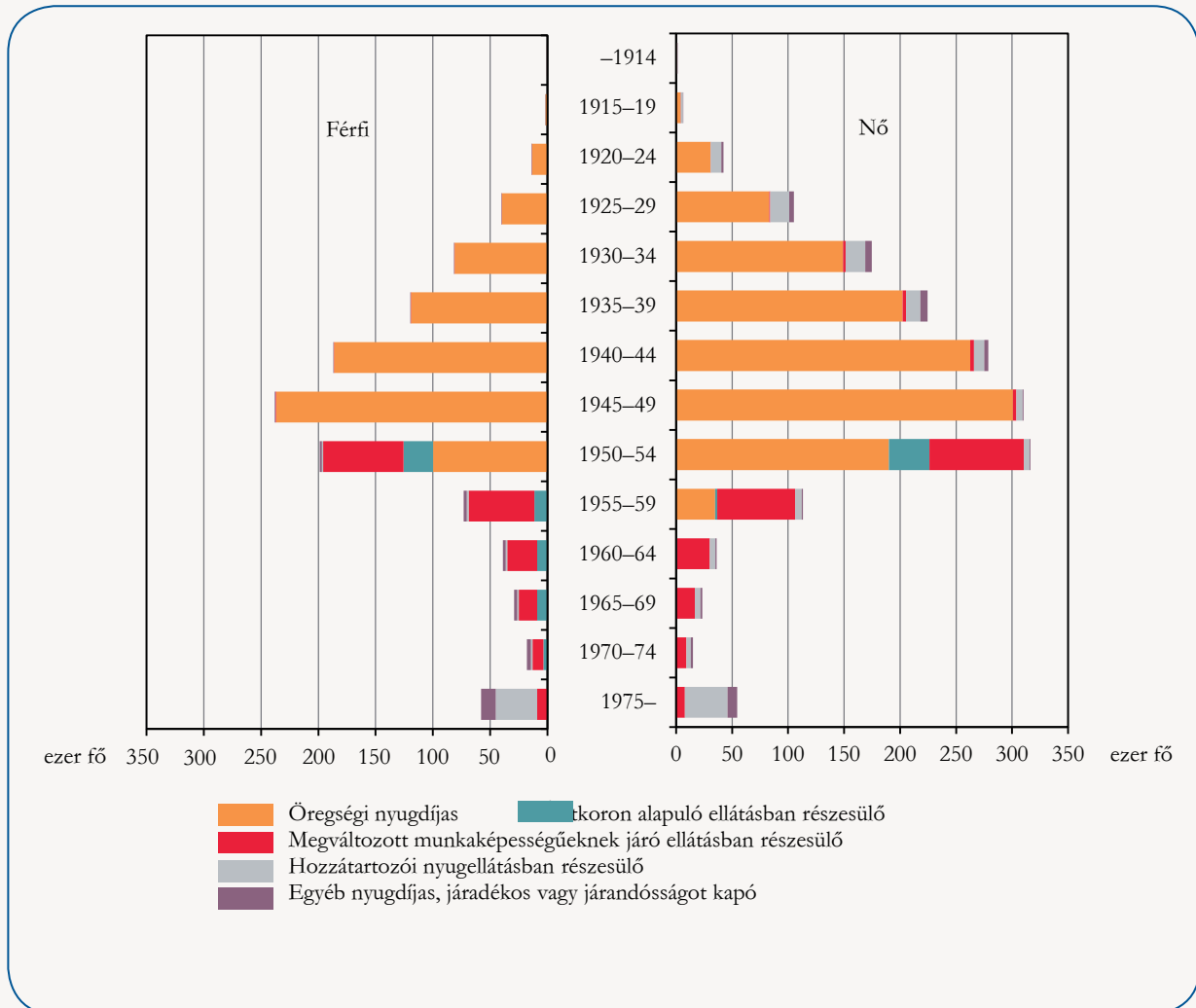
Nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők száma ellátástípus szerint, 2014. január

Ellátás megnevezése	Ellátottak száma	2013. január = 100,0
Öregségi nyugdíjak	2 037 126	101,8
Ebből: korbetöltött öregségi nyugdíjak	1 925 103	101,4
nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjak	105 172	116,6
Életkoron alapuló ellátások	98 566	61,7
Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások	418 617	94,3
Ebből: korbetöltötté vált rokkantsági ellátások	52 186	126,8
korhatár alatti rokkantsági ellátások	198 312	94,8
rehabilitációs ellátások	161 761	90,8
Hozzá tartozói ellátások	180 812	92,2
Ebből: özvegyi és szülői nyugdíj	99 564	92,1
árvaellátás	81 248	92,4
Egyéb ellátások	66 079	95,9
Ellátások mindösszesen	2 801 200	97,6

Az ellátotti kör jelentős része 59 évesnél idősebb. A fiatalabb életkorúak jellemzően a megromlott egészségi állapot miatt szorulnak szociális védelemre, azaz megváltozott munkaképességűeknek járó vagy egyéb járadékban (baleseti, rokkantsági stb.) részesülnek. Az 1950 előtt születetteknel szinte teljes egészében az öregségi nyugdíjak jelentik az ellátást, illetve az ötvenes években született nőknél a 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj jelenik meg jelentősebb számban.

8. ábra

Nyugdíjban és egyéb ellátásokban részesülők létszáma születési évek, nem és az ellátás formája szerint, 2014. január

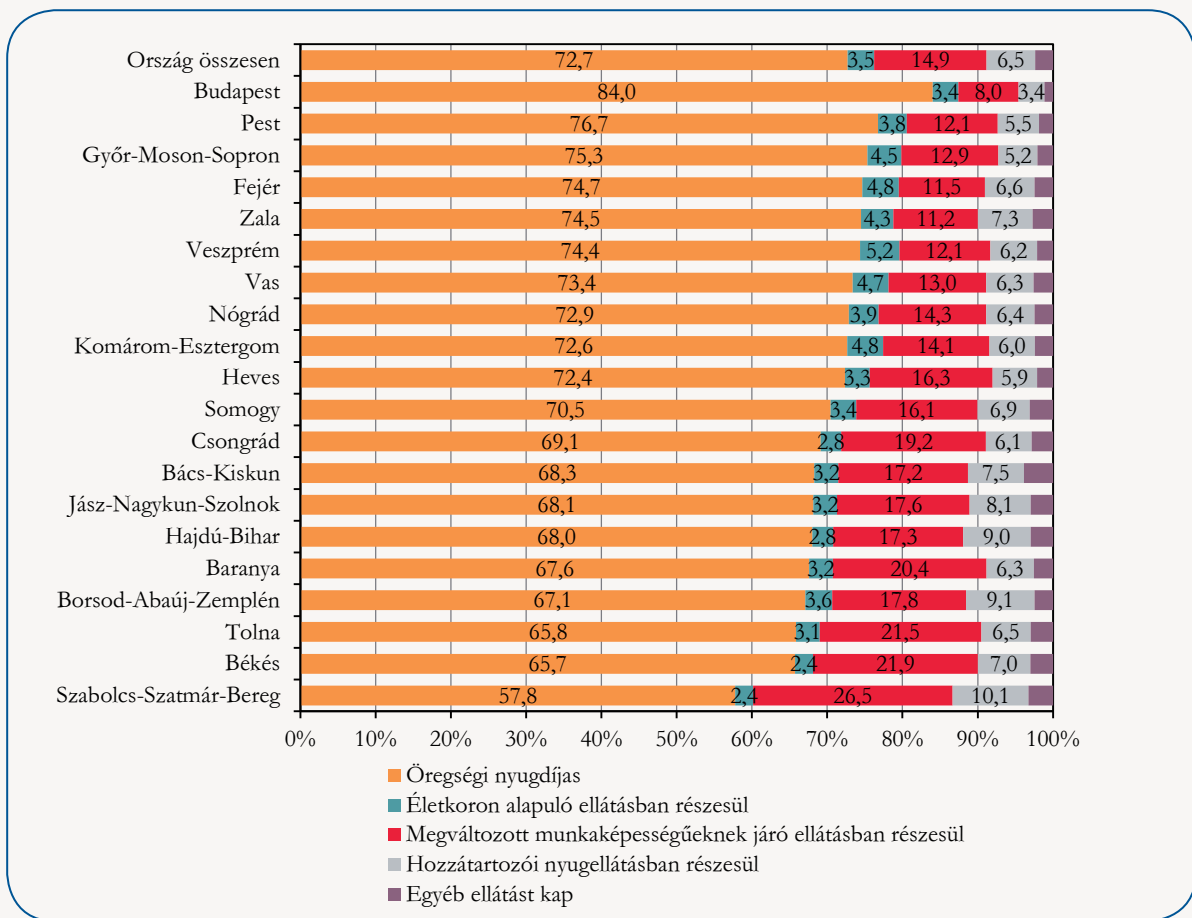
Az egyes megyékben eltérő a nyugdíjasok, járadékosok, ellátottak köre, azaz jellemzően más az életkor szerinti összetétel és más okból szorulnak ellátásra. Az öregségi nyugdíjasok aránya Budapesten a legnagyobb, 2014 elején meghaladta a 80%-ot. Ezzel szemben Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében ez az érték nem érte el az 58%-ot, ugyanakkor a megváltozott munkaképességű ellátásban részesülők hányada megközelítette a 30%-ot, a budapestinek több mint háromszorosát.

Az egyes megyék ellátotti körének típusok szerinti összetétele tükrözi a megye gazdasági jellemzőit és népességének jövedelmi viszonyait, egészségi állapotát is. A magasabb átlagkeresettel rendelkező és jobb egészségi állapotú emberek tovább maradnak a munka világában, és csak a nyugdíjkorhatár elérésével vesznek igénybe ellátást, főként a korbetöltött öregségi nyugdíjat. Jellemzően magas az öregségi nyugdíjasok aránya a fővároson kívül Pest, Győr-Moson-Sopron, Fejér, Zala és Veszprém megyében.

A teljes ellátotti körön belül a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások aránya a Dunántúlon Tolna és Baranya, az Alföldön pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megyékben haladja meg a 20%-ot. Ezekben a megyékben jóval hamarabb vették igénybe az ellátások valamely, jellemzően a nyugdíjkorhatár előtti formáját és kerültek ki a munka világából.

9. ábra

Nyugdíjban és egyéb ellátásokban részesülők ellátástípus szerinti megoszlása megyénként, 2014. január

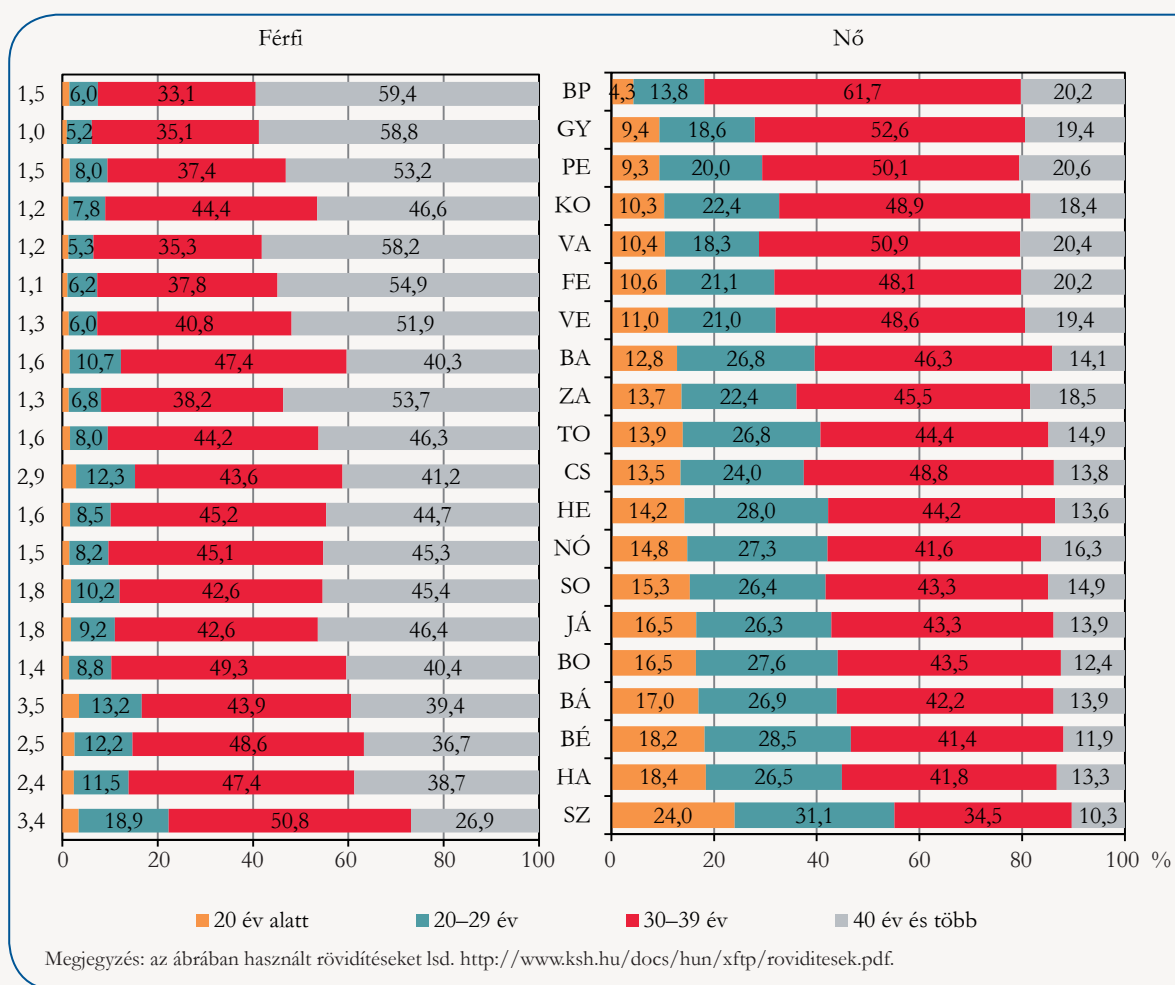
Az egyes ellátástípusokban részesülők jellemzői

2014 elején 2 037 126 fő számára folyósítottak **öregségi nyugdíjat**, számuk egy év alatt 1,8%-kal nőtt. Egy öregségi nyugdíjas átlagosan 115 786 forintot kapott. A férfiak öregségi nyugdíja ettől tízezer forinttal több, a nőké 6000 forinttal kevesebb volt. Egy év alatt az öregségi nyugdíjak összege 2,7%-kal nőtt.

Országosan a 60 éves és idősebb népesség 85,8%-a kapott főellátásként öregségi nyugdíjat. A megyék között Budapesten ez az arány meghaladta a 88%-ot, míg Szabolcs-Szatmár-Beregben nem érte el a 76%-ot. A szolgálati időt tekintve az öregségi nyugdíjasok háromtizede 35–39 év szolgálati idő után kapta a nyugdíját, 26%-a 40–44 év után, és alacsony volt a rövid (20 évnél kevesebb) szolgálati idő aránya. A két nem közötti különbség jelentős, a férfiak szolgálati ideje jóval hosszabb. Területi nézőpontból az ország középső és nyugati megyéiben több szolgálati évvel vették igénybe az öregségi nyugdíjat, mint az ország keleti és déli megyéiben.

10. ábra

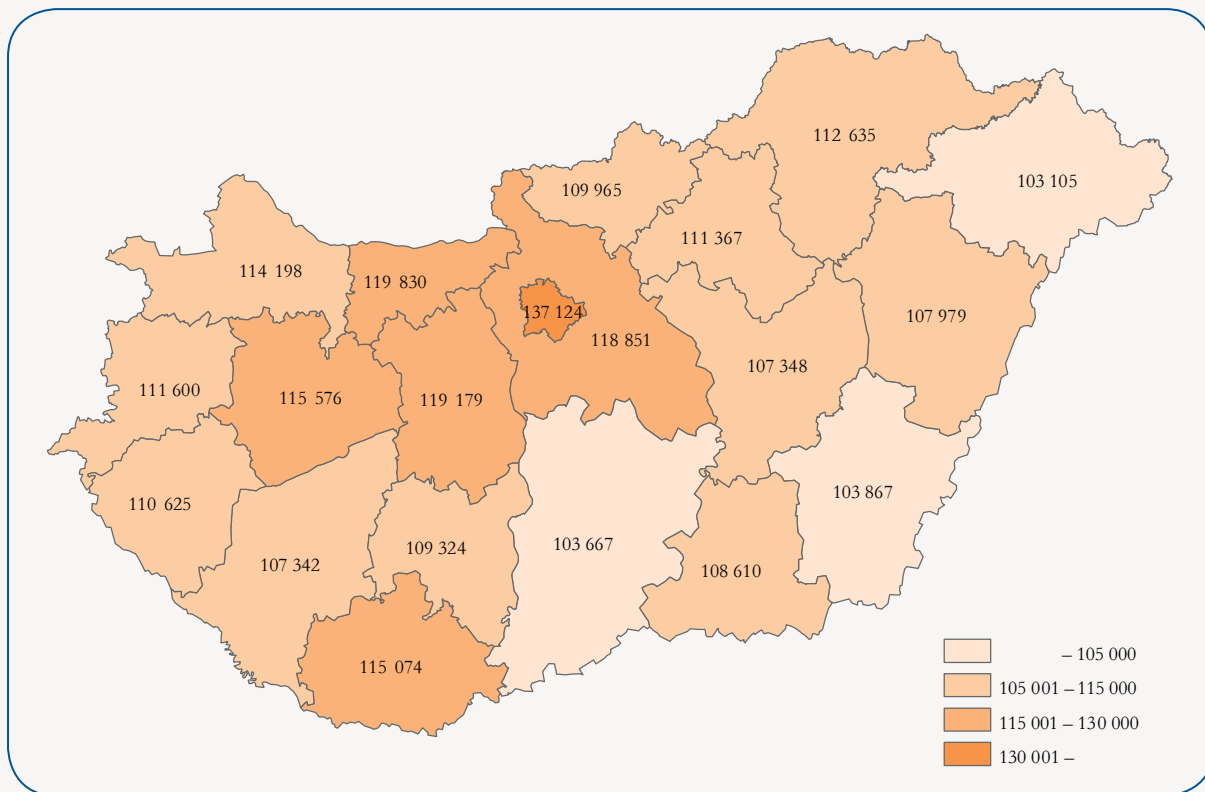
Az öregségi nyugdíjasok számának megoszlása a szolgálati idő hossza szerint, 2014. január 1.

Az öregségi nyugdíjak átlagösszegét tekintve szintén megfigyelhető az ország két részre válása. Budapesten egy ellátottnak átlagosan 137 124 forintot folyósítottak, míg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 34 ezer forinttal kevesebbet. (Az összeg természetesen összefüggésben áll a szolgálati idővel is.)

11. ábra

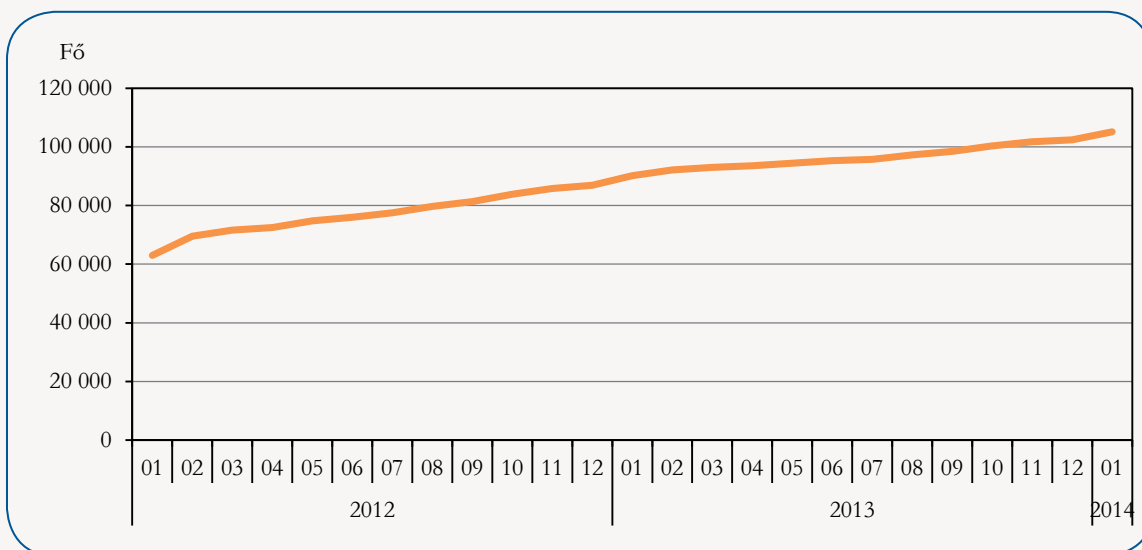
Egy ellátottra jutó öregségi nyugdíj havi összege, forint 2014.január

2011 óta a **40 év jogosultsági idő** alapján igénybe vehető, kedvező nyugdíjazási lehetőséget kihasználó nők száma hónapról hónapra folyamatosan emelkedik, 2013 októberére a létszámuk meghaladta a 100 000 főt. 2014 elején már 105 172 főnek folyósítottak ilyen címen ellátást, egy nő átlagosan 116 753 forintot kapott. Ez az ellátási forma az öregségi nyugdíjban részesülők 5%-át tette ki.

12. ábra

Nőknek 40 év jogosultsági idő után járó nyugdíjban részesülők számának alakulása havonta

Az összegek átlagos nagyságát tekintve ennél az ellátási formánál is Budapesten a legmagasabb az egy főre jutó átlag, 2014 januárjában meghaladta a 140 ezer forintot, míg egy Somogy megyei nő ellátásának átlagos összege nem érte el a 104 ezret.

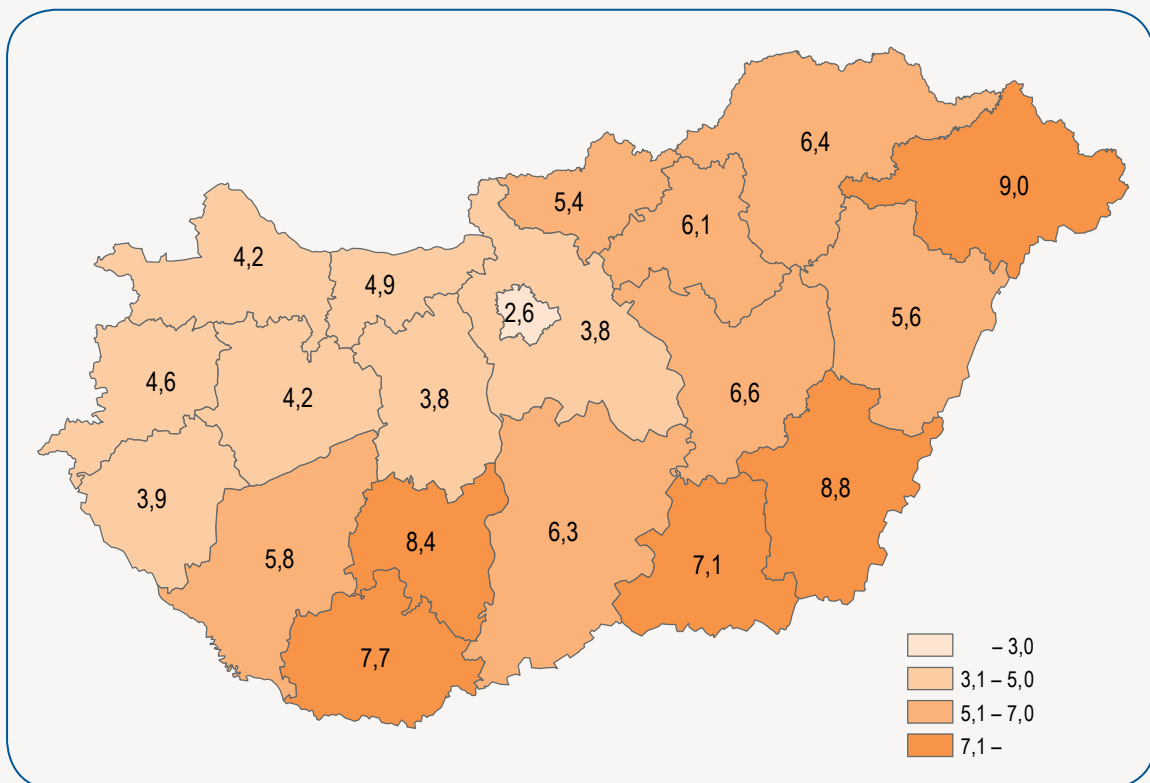
Életkoron alapuló (más néven korhatár alattiaknak járó) ellátást 2014 januárjában az országban 98 566 fő kapott, ami mindössze 62%-a az egy évvel korábbi adatnak. A létszám jelentős csökkenése az ellátásforma sajátossága. Ezek az ellátások a 2012-ben megszűnt különféle korai öregségi nyugdíjakat (pl. karkedvezményes, korengedményes, bányásznyugdíj stb.) váltották fel és a nyugdíjkorhatár betöltésekor ezeket automatikusan öregségi nyugdíjként folyósítják tovább. Új megállapításokra az életkoron alapuló ellátásokon belül csak meghatározott szűk körben, jellemzően átmenetileg ad lehetőséget a szabályozás. Az ellátásforma összege magasabb, mint az öregségi nyugdíjé. Egy ellátott januárban átlagosan 145 730 forintot kapott, egy férfi átlagosan 163 ezret, egy nő 120 ezret.

A fővárosiak magasabb összegű ellátása ennél az ellátási formánál is megjelenik, 2014 elején egy budapesti átlagos juttatása megközelítette a 160 ezer forintot, míg egy Zala megyei ellátott 134 045 forintot kapott.

Megváltozott munkaképességűeknek járó rokkantsági vagy rehabilitációs ellátást, járadékot 418 617 főnek utaltak ki, az egy évvel korábbihoz képest 5,7%-kal kevesebbnek. A felnőtt lakosság 5%-a részesült ilyen ellátásban. Egy ellátott átlagosan 66 364 forintot kapott. Az ellátottak közel felének korhatár alatti rokkantsági, 39%-ának rehabilitációs ellátást folyósítottak. A felnőtt lakosság számához viszonyítva a fővárosban kaptak a legkevesebben ilyen ellátást, a 19 éves és idősebb lakosság 2,6%-a. Békés megyében ez az arány már 8,8, Szabolcs-Szatmár-Beregben pedig 9% volt.

13. ábra

Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásban részesülők aránya a 19 éves és idősebb lakosság százalékában

Ennek az ellátásnak az átlagos összege szintén Budapesten a legmagasabb (76 ezer forint), Szabolcsban a legalacsonyabb (56 ezer forint).

Főellátásként **hozzátartozói nyugellátásban** 2014 elején 180 812 fő részesült, 7,8%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. Egy ellátott átlagosan 53 513 forintot kapott. Az ellátásforma két fő alkotóeleme az özvegyi (és szülői nyugdíj), valamint az árvaellátás. Az *özvegyi nyugdíj* sajátossága, hogy jellemzően nőknek folyósítják (az összes ellátott 95%-a). Ennek oka a férfiak nőknél alacsonyabb várható élettartama, illetve a nők körében gyakoribb saját jogú nyugdíjjogosultság hiánya. Az özvegyi nyugdíj összege magasabb, mint az árvaellátás. 2014 januárjában egy főnek átlagosan 66 022 forintot fizettek ki ezen a címen.

Árvaellátást 81 248 fő kapott, számuk egy év alatt 7,6%-kal csökkent. 2014 januárjában ezen a címen egy főnek átlagosan 38 184 forintot fizettek ki.

Az ország térségei között Budapesten a legalacsonyabb a főellátásként hozzátartozói nyugellátásban részesülők aránya az összes ellátotton belül (3,4%), Borsod-Abaúj-Zemplénben és Hajdú-Biharban ez az arány elérte a 9%-ot, Szabolcsban pedig meghaladta a 10%-ot is.

A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők körének összetétele tükrözi a megyék népességének egészségi állapotát, az elmúlt évek, évtizedek foglalkoztatottsági viszonyait, a megye gazdasági szerkezetét. Az alacsonyabb átlagjövedelemmel és kedvezőtlenebb elhelyezkedési lehetőségekkel vagy munkafeltételekkel bíró megyékben (ahol általában rosszabb a lakosság egészségi állapota és kedvezőtlenebbek az életkilátásaik) jóval magasabb a járadékot, egyéb ellátást igénybe vevők aránya. Az alacsonyabb fizetések, a rövidebb szolgálati idő miatt ezekben a térségekben a nyugdíjak, járadékok és egyéb ellátások összege is alacsonyabb.

Felhasznált irodalom:

Tájékoztató a magyar nyugdíjbiztosítás főbb ellátási szabályairól és szervezeti rendszeréről, 2012. augusztus http://www.onyf.hu/m/pdf/ONYF_fuzet_HU%20egyben.pdf

Tokaji Károlyné: Nyugdíjasok, nyugdíjak, Társadalmi helyzetkép, 2010 KSH

Statisztikai évkönyv 2012, Országos Nyugdíjfolyósító Főigazgatóság, 2013 www.onyf.hu

Statisztikai évkönyv 2011, Országos Nyugdíjfolyósító Főigazgatóság, 2012 www.onyf.hu

Vita László: Vásárlóerő-paritás, vásárlóerő-standard., Statisztikai Szemle, 82. évfolyam, 10–11. szám, 2004

Módszertan

A kiadvány mindazon ellátottak adatait tartalmazza, akik a tárgyév januárjában a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság (NYUFIG) által folyósított ellátásban részesültek, ideértve a külföldön ellátottakat is. Kivételt jelentenek a különféle jogcímen (pl. kárpótlásként) járó életjáradékok, valamint a nemzeti gondozási díj, ezek nem jelennek meg a statisztikában. A kimutatásban szereplő adatok a januári, emelés utáni állapotot tükrözik. A besorolás az ellátórendszer szerkezetét követi és nem tesz különbséget aszerint, hogy az adott ellátást mely forrásból (Nyugdíjbiztosítási Alap, Egészségbiztosítási Alap vagy más forrás) finanszírozzák.

Az ellátások magyarázata

Nyugellátás: tartalmazza a saját jogon járó nyugdíjakat, a hozzátartozói nyugellátásokat és a rehabilitációs járadékot. A rehabilitációs járadék bár nyugellátásnak minősül, a megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások közé van sorolva.

Hozzátartozói nyugellátás: a túlélő hozzátartozó számára járó rendszeres pénzbeli ellátás, amit az elhunyt nyugdíjas (vagy mezőgazdasági szövetkezeti járadékos), vagy nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot (vagy mezőgazdasági szövetkezeti járadékra való jogosultságot) szerzett személy jogán állapítanak meg. Hozzátartozói nyugellátás az özvegyi nyugdíj, ideiglenes özvegyi nyugdíj, szülői nyugdíj és az árvaellátás. *Özvegyi nyugdíj:* házastársnak, élettársnak, elvált személynek és külön élő házastársnak – meghatározott feltételek esetén – életkorára vagy rokkantságára, vagy az elhalt jogán árvaellátásra jogosult eltartott gyermekekre tekintettel járó hozzátartozói nyugellátás. *Szülői nyugdíj:* az elhunyt biztosított (nyugdíjas) szülőjének, nagyszülőjének, meghatározott feltételek fennállása esetén nevelőszülőjének járó ellátás. *Árvaellátás:* az elhunyt nyugdíjas, illetve nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt személy gyermekének, örökbe fogadott gyermekének, meghatározott feltételek esetén nevelt gyermekének, testvérének, unokájának járó ellátás.

Öregségi nyugdíjra az jogosult, aki a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, és legalább húsz év szolgálati idővel rendelkezik. A korbetöltött öregségi nyugdíjasok mellett nem korbetöltöttként az öregségi nyugdíjasok közé sorolódnak a legalább 40 év jogosultsági idő alapján nyugdíjban részesülő nők és az 1955 előtt született, 2012 előtt szolgálati nyugdíjban részesült volt fegyveresek, akik a korhatár betöltése után átkerülnek a korbetöltött öregségi nyugdíjasok közé.

Rokkantsági ellátás: a jogosultsági feltételeket teljesítő megváltozott munkaképességű személyeknek járó egészségbiztosítási ellátás. A bevezetésekor rokkantsági ellátásként folyósították tovább a korábban megállapított I. és II. csoportos rokkantsági nyugdíjat, az átmeneti járadékot, valamint az 57 évet betöltöttek III. csoportos rokkantsági nyugdíját és rendszeres szociális járadékát. Új igénylő rokkantsági ellátást legfeljebb 60%-os egészségi állapot esetén kaphat, amennyiben nem rehabilitálható. Ugyanilyen egészségi állapotú, de rehabilitálható igénylőnek az öregségi nyugdíjkorhatár öt éven belüli betöltése esetén állapítható meg az ellátás. További feltétel a kérelmet megelőző öt évben fennálló, legalább 1095 napos biztosítási jogviszony. Az újonnan megállapított rokkantsági ellátás összege az egészségi állapottól és a rehabilitáció lehetőségétől függ.

Rehabilitációs ellátás: a jogosultsági feltételeket teljesítő megváltozott munkaképességű személyeknek járó egészségbiztosítási ellátás. A bevezetésekor rehabilitációs ellátásként folyósították tovább az 57 évet be nem töltött személyek korábban megállapított III. csoportos rokkantsági nyugdíját és rendszeres szociális járadékát. (Ellátásuk végleges formáját komplex felülvizsgálatot követően határozzák meg.) Új igénylőnek rehabilitációs ellátás akkor állapítható meg, ha legfeljebb 60%-os egészségi állapotúnak és rehabilitálhatónak minősítik. További feltétel a kérelmet megelőző öt évben fennálló legalább 1095 napos biztosítási jogviszony. Az újonnan megállapított rehabilitációs ellátás időtartama a rehabilitáció időtartama, de legfeljebb 3 év. Az ellátási összeg az egészségi állapottól és a rehabilitálhatóság fokától függ.

Főellátás: ugyanazon személy részére többféle ellátás folyósítása esetén az ellátások közötti rangsorolásban az előrébb álló ellátás. A többszörös számbavételt elkerülendő, az ellátás szerinti besorolás mindig a főellátás szerint történik. 2012-től az ellátások rangsora: öregségi nyugdíj, életkoron alapuló

ellátások, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások, hozzátartozói ellátások, mezőgazdasági szövetkezeti járadék, baleseti járadék, rokkantsági járadék, házastársi pótlék és jövedelempótlék, egyéb járandóság.

Kiegészítő ellátások: többféle ellátás esetén a főellátáson kívül folyósított ellátás.

Teljes ellátás: főellátás és kiegészítő ellátás együttes összege.

Az ellátások besorolása

1. Öregségi nyugdíjak
 - 1.1. Korbetöltött öregségi nyugdíj
 - 1.2. Korhatár alatti öregségi nyugdíj (1955. előtt született fegyveresek)
 - 1.3. Nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíjak
2. Életkoron alapuló (korhatár alattiaknak járó) ellátások
 - 2.1. Korhatár előtti ellátások
 - 2.2. Szolgálati járandóság
 - 2.3. Átmeneti bányászjáradék
 - 2.4. Balettművészeti életjáradék
3. Megváltozott munkaképességűeknek járó ellátások
 - 3.1. Korbetöltötté vált rokkantsági ellátások
 - 3.2. Korhatár alatti rokkantsági ellátások
 - 3.3. Rehabilitációs ellátások
 - 3.4. Rehabilitációs járadékok
 - 3.5. Bányászok egészségkárosodási járadéka
4. Özvegyi és szülői nyugdíj
 - 4.1. Özvegyi és ideiglenes özvegyi nyugdíj
 - 4.2. Szülői nyugdíj
5. Árvaellátás
6. Mezőgazdasági szövetkezeti járadékok
7. Baleseti járadék
8. Rokkantsági járadék
9. Házastársi pótlék, jövedelempótlék
10. Egyéb járandóságok

Összesen

Ebből:

Nyugellátások (1+3.4+4+5)

Öregségi nyugdíjak és életkoron alapuló (korhatár alattiaknak járó) ellátások együtt (1+2)

Saját jogú nyugdíjak és ellátások (1+2+3)

Hozzá tartozói nyugellátások (4+5)

Járadékok, pótlékok, egyéb járandóságok (6-10)

Adatforrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság.

Nemzetközi adatok: az Európai Unió országainak adatai az Eurostat adatbázisából származnak. Forrása az szociális védelem harmonizált módszertana szerinti adatgyűjtés (ESSPROS).

Megjegyzések

A százalékos- és viszonyszámokat a kerekítés nélküli adatokból számítjuk.

Az adatok és a megoszlási viszonyszámok kerekítése egyedileg történik, ezért a részadatok összegei eltér(het)nek az összesen adatoktól.

A népességre vetített mutatókat lakónépességi adatok alapján számítottuk.

További információk, adatok (linkek):

[Táblázatok](#)

Készült a KSH Népesedési és Szociális Védelmi
Statistikai és a Veszprémi főosztályán

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info.veszprem@ksh.hu

Telefon: (+36-88) 620-210